

خالق وصف ناشدنی

امام می‌فرماید وقتی خدا و عهد با او را فراموش کردند یا فراموش نکنند، در اصل آن را کنار گذاشته‌اند. خالق نیز بر همین مبنا و اساس، دیدگاه آنان را حذف می‌کند و کنار می‌گذارد.

امام می‌فرماید وقتی خدا و عهد با او را فراموش کردند یا فراموش نکنند، در اصل آن را کنار گذاشته‌اند. خالق نیز بر همین مبنا و اساس، دیدگاه آنان را حذف می‌کند و کنار می‌گذارد.

خالق وصف ناشدنیحسین روحانی صدر؛ کارشناس ارشد تاریخ اسلام در یادداشتی که در اختیار ایکننا قرار داده است نوشت؛

پیروان دین نبوی خواسته یا ناخواسته پرسش‌های فراوان متنوعی نسبت به مقام خالق و فرجام کار مخلوق را پیش رویشان داشته و دارند. پرسشگری و رهیافت‌های حاصل از آن، تعدد مذاهب و تکرر عقاید را به دنبال داشته و تا این زمان حد توقفی نداشته است. این دایره گسترده با ورود آرا و خاستگاه‌های دیگر گروه‌های غیردینی و حتی پیروان ادیان چالش‌های پیش رو را برای گروندگان به اسلام موجب شد. بنابراین، امام رضا علیه آلاف التحیه والثناء با گذشت دو سده از این حرکت باید برای شیعیان پاسخ‌های مناسبی منطبق با وحی و با عنایت به همان سلسله مراتبی که خود به تعلیم آن اصرار فرموده‌اند، که شیعیان ما برای رسیدن به نتیجه مطلوب باید به ما متمسک شوند یا از ما بپرسند و ما از پیامبر و پیامبر نیز به واسطه کلام وحی یا همان قرآن از پروردگار که خالق همه چیز است، انتقال فرمایند. پس امام، قرآن را کتابی زنده یا کلامی حاضر و ظاهر و محور معرفی فرموده‌اند.

در بند‌های هیجده تا بیست توحید شریف صدوق، سوال کنندگان از امام که یا در مناسک حج و به قول نسل جدید، کنگره عظیم حج، خدمتشان رسیده‌اند یا در خراسان وجودشان را درک کرده‌اند، پرسش‌هایشان را طرح کرده‌اند. در این دو بند شاید سوال کنندگان حجازی بوده باشند و سوالاتشان منطبق بر گزیده آیاتی باشد که گمان تصویرسازی از صفات مورد بحث در آن‌ها وجود داشته است؛ از جمله این صفات در میان سیزده آیه، می‌توان به مصادر لغاتی، چون نسیان، حجاب، مکر، سخره، استهزا، خدعه، توجه نمود. جالب آنکه الفاظ فوق خطاب‌شان مستقیم یا غیرمستقیم، به افراد دودل، سست اعتقاد یا همان منافقین برمی‌گردد. امام برای این نگرش مادی یا ظاهری نسبت به این الفاظ، پاسخ‌های صمیمانه ای دارند. اگر فراموشی را مبنای نگاه آیه به گروهی از جامعه در نظر بگیریم، می‌توان برخورد پروردگار را به عنوان حذف قلمداد کنیم؛ یعنی کارکرد لفظی نسیان در آیاتی همچون: «الْمُتَافِقُونَ وَالْمُتَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُتَافِقِينَ هُمْ الْعَاسِقُونَ» (حشر: ۱۹)؛ «وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْعَاسِقُونَ» (اعراف: ۵۱)؛ «الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَعَرَفْتُمُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا قَالِئَوْمَ نُنَسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ» (مریم: ۶۴)؛ «وَمَا تَنْتَظِرُ إِلَّا يُأْمُرَ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا» (مطففين: ۱۵)؛ «إِنَّ الْمُتَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَأَوْنَ لِلنَّاسِ لَأَلَّا يَدْكُرُوا اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا» (اسراء: ۴۳)

امام می‌فرماید وقتی خدا و عهد با او را فراموش کردند یا فراموش نکنند، در اصل آن را کنار گذاشته‌اند. خالق نیز بر همین مبنا و اساس همین دیدگاه آنان را حذف می‌کند و کنار می‌گذارد. در مورد مکر هم به همین منوال است، که «وَمَكْرُوا اللَّهَ وَاللَّهُ خَيْرٌ الْمَاكِرِينَ» (سوره بقره: ۲۱۰)؛ وقتی حيله و نیرنگ به کار ببرند، خالق آنان را به همان حالتی که هستند رها می‌کند؛ پس صفت مکر در خدا نیست، چون او صفت ندارد، صفت از ویژگی‌های مخلوق است؛ و با صراحت بیشتری استهزا در آیه «اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ» (نساء: ۱۴۲) را به قرارداد مسخره کنندگان یا غرق نمودنشان در چنین فکری تبیین می‌کند. یادآوری این نکته که خاستگاه اصلی این نوع آیات ترسیم جایگاه انسان‌ها در قیامت است، ضروری است. حتی در پاسخ به این پرسش که خدا و فرشتگان صف درصاف به عرصه محشر آیند، که اشاره به کریمه «وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا» (آل عمران: ۵۴) است، حضرت فرمودند هنگام صدور امر از سوی پروردگار فرشتگان گروه گروه آماده اجرا هستند، و این پردازش لفظی از آیه را موثر از همان آموزه‌های غیرتوحیدی معرفی فرمودند. البته مشخص نیست چرا عموم مفسران مترجمان و محققان از پذیرش سر باز زده و می‌زنند که اعتقادات توحیدی شیعه نیز در پرتو چنین بی‌مهری قابل انعکاس نبوده است.